

Propostes per traslladar al procés participatiu

Pla d'acció pel desenvolupament de la producció ecològica 2023-27

El Pla d'acció pel desenvolupament de la producció ecològica està estructurat amb 3 eixos. A continuació trobareu el diagnosi i les propostes que fem en relació a l'Eix 3, que és l'eix que té vinculació més directa amb la conservació de la natura. No obstant, les propostes que fem també poden ser aplicables als altres 2 eixos del Pla.

EIX 3: Incrementar la contribució de la producció ecològica al medi ambient i a la sostenibilitat del sistema alimentari

1. DIAGNOSI DE LA XCN A L'EIX 3 DEL PLA

A. CONSERVACIÓ HÀBITATS SEMI-NATURALS EN FINQUES AGRÍCOLES

Les pràctiques agrícoles influeixen fortament en la biodiversitat, els fluxos de matèria i energia i la qualitat del sòl, l'aire i l'aigua i, de retruc, en els serveis ecosistèmics que tots ells proveeixen: pol·linització, control de plagues, segrest de diòxid de carboni, regulació hídrica, etc. Des de les administracions s'han realitzat grans esforços per optimitzar l'aplicació de fertilitzants i pesticides perillosos en les pràctiques agrícoles.

No obstant, s'han dedicat moltes menys atencions a la conservació dels espais no productius de les finques agrícoles, és a dir, **hàbitats semi-naturals com els marges dels camps/cultius, els boscos/línies d'arbres, les basses, sèquies, tanques vives/arbustives o els prats.**

Els agricultors i tècnics agrícoles comencen a valorar la **importància** (per la natura, la societat i la salut humanes) i **els beneficis que reporta conservar aquests espais per a l'agricultura, la seva productivitat** (millores substancials en la pol·linització, el control de plagues, la protecció contra ventades o aiguats/desastres naturals, la purificació i regulació de l'aigua, entre altres) i **la seva sostenibilitat a llarg termini (mitigació del canvi climàtic)**; però sovint no disposen dels coneixements pràctics o les eines per implementar aquestes accions de conservació de forma adequada.

La situació actual, combinada amb la falta d'èxit del "greening" de la PAC, amenaça amb aprofundir en la pèrdua de biodiversitat i els serveis ecosistèmics.

L'agricultura ecològica certificada se centra, especialment, en criteris productius i tècnics ambientals. No té en compte com es tracta el conjunt de la finca ni defineix compromisos / beneficis /contraprestacions pel que fa a les accions de conservació més directes i d'alt valor, com és la conservació d'hàbitats semi-naturals en finques agrícoles.

B. ASPECTES SOCIALS

Sense criteris socials és complex revertir les dinàmiques actuals del sector i de retruc se'n veuen compromesos el manteniment de la pròpia activitat agrícola, l'equilibri territorial i la seguretat alimentària del país.

En molts casos, l'agricultura ecològica certificada ha quedat reduïda a la seva dimensió agronòmica, deixant de banda el **potencial transformador social i cultural** que en uns inicis semblava voler tenir¹. La certificació ecològica no incorpora el tema de la **temporalitat/ estacionalitat, proximitat i cadenes de producció curtes**, factors tant o més importants que l'absència d'ús d'adobs químics i pesticides en els cultius.

En els darrers anys el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARPA) ha dut a terme esforços per promoure la venda de proximitat (venda directa i circuit curt) mitjançant l'adhesió voluntària a un segell. Aquest segell té com objectiu, diferenciar el producte i oferir informació al consumidor sobre la seva traçabilitat. No obstant, en l'actualitat el **segell encara és utilitzat per un percentatge molt minoritari de productores i elaboradores**².

A banda, l'Avantprojecte de Llei de Producció Agrícola Sostenible de Catalunya, contempla que les explotacions que facin producció agrària ecològica puguin obtenir, a més de la certificació que atorga el CCPAE, una segona certificació que acreditaria la sostenibilitat de l'explotació. Aquesta segona certificació l'atorgaria el futur CCPS (Consell Català de la Producció Sostenible) que actuaria com a autoritat de certificació amb entitats de control (ECC).

Tal i com va ser denunciat per la Federació CoopsConsum i La Coordinadora de Cooperatives de Consumidores Agroecològiques en el seu moment, la creació d'un nou òrgan/mecanisme certificador (Consell Català de la Producció Sostenible) on, a més, la producció ecològica hi estigués infrarepresentada, resulta insuficient i redundant de cara a fomentar una transició agroecològica. Així, **'un nou segell que certifiqui la sostenibilitat de les explotacions, pot dur més confusió al consumidor final** i suposar a la pràctica poc més que un rentat verd de poc calat, esgotant i malmetent la possibilitat de caminar cap a una sostenibilitat verificable i constatable'.

En definitiva, considerem **inadequat que hi hagi dos òrgans que comparteixin la mateixa finalitat: la cura del medi ambient** (concretament: consum de proximitat i sostenible, producció agroecològica de qualitat i arrelada al territori, i per desenvolupar un model productiu que tingui derivades positives en termes ambientals, socials, i econòmics).

1 https://aresta.coop/wp-content/uploads/2021/01/Informe_CC_final_corregit.pdf

2 Ídem 1

C. CRÍTQUES PRODUCTORES

Crítiques des del moviment agroecològic (informe l'Aresta, 2017³)

- Injustícia que una producció més respectuosa amb l'entorn hagi de **pagar el cost de distingir-se**.
- S'ha qüestionat el **sobrecost que causa** el procés de la certificació i les seves conseqüències (molta dedicació de temps, increment del cost dels productes, privilegi pels productors grans i monocultius, etc.)
- S'ha qüestionat el fet que **es certifica el producte i no el procés de producció**, fet que fa que no es valori el treball conjunt de la productora, ni el seu compromís real amb qüestions ambientals, socials o ètiques.
- En moltes ocasions s'ha considerat que els **criteris són molt limitats**, que no són prou exigents o que s'han flexibilitzat en certs aspectes per facilitar l'entrada de pràctiques de caire més convencional en el sector ecològic. Ex: Diverses explotacions ramaderes ecològiques han denunciat la presència de transgènics al pinso certificat pel CCPAE⁴, es pot estar certificat per CCPAE i utilitzar plàstic igualment⁵
- S'ha problematitzat el fet que sigui una certificació de tercera part, en què les parts directament implicades, com el consum i la producció, no puguin participar i es considerin actors passius. Per això, i per l'origen i els processos d'elaboració de les normes que regeixen la certificació, s'ha considerat que suposaven una **pèrdua de poder de decisió sobre el procés de certificació i una manca d'horitzontalitat**.
 - El problema és la comercialització/el limitant fort és la venda. És a dir, produir en ecològic no serveix de res si un mateix no ho pot vendre o no pot trobar algú que valori el producte final⁶

A continuació, es recullen més crítiques a la certificació CCPAE de productores ecològiques i altres persones directament vinculades al sector agroecològic que van participar en el cas d'estudi català desenvolupat per la XCN en el marc del projecte H2020 Ruralization.

- El CCPAE per a molts productors està **massa burocratitzat i les taxes es consideren sovint molt abusives**.
 - CCPAE és considerat enemic/inviabile per a petites explotacions de productores. Els tràmits burocràtics associats no estan dissenyats de forma proporcional a la magnitud de l'activitat- per a petita pagesia ecològica.

3 https://arestacooperativa.files.wordpress.com/2016/03/aresta_el-canvi-descala_un-revulsiu-per-a-la-sostenibilitat-del-cooperativisme-agroecolc3b2gic.pdf

4 https://elguaret.files.wordpress.com/2018/08/arran_de_terra_vf.pdf

5 Crítica recollida en les entrevistes per un cas d'estudi català desenvolupat en el marc del projecte H2020 Ruralization.

6 Ídem 5

- Dificultats i costos econòmics de la justificació- cal detallar inputs: Quan sulfates, amb què sulfates, exactament detallar, ara trec aquesta planta, ara poso aquesta aquí, ho has de declarar. Si fas una sembra has de ficar una etiqueta, si fas una trasplantada una altra etiqueta, si fas una venda has d'agafar aquella etiqueta i mostrar-la. Que es miri si hi ha traces químiques, i ja està, un cop l'any, en la inspecció.
- El CCPAE **penalitzava la diversificació**: es paga per espècie, no per extensió.
 - Si no es té volum no hi ha rendiment.
 - El segell ecològic fa que tothom, sense tindre en compte la dimensió o estructura de la terra, pugui accedir-hi. Tampoc es tenen en compte el tipus de corporacions que hi accedeixen.
- El **titular del CCPAE ha de ser el propietari de la terra**, o sigui, el que fa la DUN. Aquest fet resulta problemàtic pel que fa sobretot a nous entrants al sector agrícola, que sovint accedeixen al lloguer de terres a curt termini o lloguers informals.
- La franja de seguretat entre terres eco i convencional ara per ara recau en l'explotació en ecològic. Si els **que hagessin de deixar la franja de seguretat ecològica fossin els convencionals**, s'evitaria penalitzar aquell que ho fa bé i s'impulsaria els agricultors veïns a la conversió ecològica de les seves parcel·les.

En aquest context, les productores corren el risc d'acabar alienades del seu territori i de les condicions de treball, així com els seus productes, que poden esdevenir objecte d'identificació social per a un segment de consumidors molt reduït i amb unes característiques socioeconòmiques i culturals concretes⁷.

Així, hi ha part de productores i elaboradores que expressen els seus dubtes en relació a aquesta certificació i declaren voler anar més enllà, assumint una visió més àmplia i alineada amb els valors de l'agroecologia⁸. Així, algunes surten d'aquest sistema i intenten treballar en base a la confiança directa, saltant-se la funció del CCPAE. Per altra banda, aquesta és una certificació que molts grups de consum no exigeixen als projectes productius⁹.

7 Ídem 1

8 Ídem 1

9 Ídem 3

2. PROPOSTES DE LA XCN A L'EIX 3 DEL PLA

A. FOMENT DE TASQUES NO PRODUCTIVES- PERSPECTIVA HOLÍSTICA PROTECCIÓ BIODIVERSITAT

Fomentar i remunerar les tasques “no productives”¹⁰ i mesures per a la conservació, tals com mantenir els marges, arreglar els camins, restaurar basses, sèquies, boscs, franges herbàcies i murs de pedra seca en espais agraris, etc. Perspectiva holística a la promoció de la biodiversitat i processos ecològics, no només a través de la prohibició d'adobs i pesticides.

- La societat les demana, i seria una manera de diversificar les fonts d'ingressos i revaloritzar l'ofici de pagès. A vegades incús es penalitza aquesta tasca (fitxa 5).
- Exemples en marxa:

Realitzar **formacions gratuïtes a productores sobre gestió d'hàbitats seminatural**s

B. INCORPORACIÓ ASPECTES SOCIALS

A nivell social, existeix consens per a una transició agroecològica que incorpori els indicadors mediambientals, socioeconòmics i culturals a la Producció Agrària Ecològica. Un organisme públic i governat pel sector com el CCPAE hi hauria de tenir un paper fonamental.

Unificar PAS, CCPAE i segell proximitat: Incorporar objectius/aspectes socials a la certificació ecològica:

1. Garantir un **preu just** per als productes agroalimentaris i la **viabilitat** de les explotacions.
2. Fomentar els circuits curts, l'**economia circular-proximitat**
3. Reforçar l'activitat agrària com a element clau per enfortir el **teixit socioeconòmic** i fixar la població a les **zones rurals**.
4. Fomentar unes **condicions laborals dignes**, la **redistribució de la riquesa**, i la **dignificació i revalorització** del sector agrari.
5. **Incentivar la diversificació de les explotacions agràries i/o la complementarietat entre explotacions del mateix territori.**

C. ALTRES PROPOSTES PRODUCTORES

Facilitar i simplificar els processos administratius de la certificació i reduir-ne notablement/cobrir-ne les despeses administratives per a petita pagesia.

Bonificar directament algunes accions i tràmits com ara la quota del CCPAE

¹⁰ Hi ha dos exemples en marxa actualment: a. prova pilot de contracte agrari a les Gavarres (Diputació de Girona), les primeres subvencions per al desenvolupament de bones pràctiques agràries van sortir el 2021; b. contracte agrari de Collserola, es posarà en marxa aquest 2022.